

v družbeni zavesti in ideologiji. In to v našem prostoru. Zaznavanje preobrazbenih procesov utemeljuje avtor s posredovanjem množice raznoterih konkretnih izsledkov.

Moremo trditi, da je avtorjevo delo pomembno iz več vidikov: z mnogimi inovativnimi metodološkimi pristopi bogati znanstveno oz. družboslovno misel. Z dobljenimi raziskovalnimi ugotovitvami je lahko pomembna smernica za prihodnji družbeni razvoj. Je pa lahko tudi dragoceno pomagalo pedagogom, družboslovcem (sociologom, zgodovinarjem, učiteljem predmetnega področja družbenomoralna vzgoja itd.) za posredovanje bogatejših družboslovnih znanj v njihovi pedagoški praksi.

Na koncu naj dodamo, da je prikazano delo plod prizadevanj zelo mladega raziskovalca, ki je ne le z izborom te sila aktualne teme proučevanja, pač pa tudi z njeno sistematično elaboracijo, že samo po sebi izziv in spodbuda za nadaljnja znanstvena raziskovanja tega področja.

Alojzija Židan

JURIJ PEROVŠEK

Razprava o nacionalnem vprašanju v KPJ leta 1923

INZ, Partizanska knjiga, Ljubljana, 1990,
str. 436

Mag. Jurij Perovšek je (v sodelovanju z dr. Jankom Prunkom in Jankom Pleterskim) zbral, uredil ter z več sto opombami opremil *Dokumente o oblikovanju nacionalnega programa KPJ*, kakor je podnaslovil to delo. Uvodno študijo je napisala dr. Latinka Perović, znana beograjska zgodovinarica, ki ima zadnja leta s slovenskimi zgodovinarji in politologi plodne znanstveno-raziskovalne stike.

Zbornik dokumentov je sicer druga knjiga v ediciji, ki jo je Inštitut za novejšo zgodovino (prej Inštitut za zgodovino delavskega gibanja) začel izdajati leta 1980 pod naslovom *Viri za zgodovino komunistične stranke na Slovenskem*.

V Zborniku je objavljenih 53 dokumentov, tj. razprav o nacionalnem vprašanju tedaj vodilnih predstavnikov komunističnega gibanja v Jugoslaviji. Te razprave so izhajale v drugi polovici leta 1923 v glasilih Neodvisne delavske stranke Jugoslavije.

Debata o nacionalnem vprašanju je za komunistično stranko Jugoslavije pomenila pripravo na III. državno konferenco, ki je bila prve dni leta 1924 v Beogradu, kjer so komunisti oblikovali federativno zasnovani nacionalni program, ki je temeljil na načelu samoodločbe narodov. Ta debata je bila kasneje lep čas »pozabljena«. Ponovno jo je obudil šele Janko Pleterski leta 1967 (glej PZGD, VII, št. 1–2). Zadnja leta je bilo temu vprašanju posvečeno nekoliko več pozornosti, zlasti v Srbiji (Latinka Perović in Desanka Pešić).

Objava teh dokumentov (med natisnjenimi je tudi nekaj slovenskih razprav, med katerimi izstopajo zlasti Gustinčičevi teksti) nima le znanstvene, se pravi historiografske vloge v smislu rekonstrukcije političnega razmišljanja v takrat že dobro definirani politični struji, ampak ima to delo samo po sebi precejšnjo teoretsko vrednost, saj razprave izvirno interpretirajo nacionalno problematiko. V to interpretacijo so zajete domala vse takrat znane pomembnejše teorije o tem vprašanju. Poleg tega se v opombah kaže širok razpon Perovškovega historiografskega znanja.

Drugi pomen ima ta knjiga v tem, da bralce opozori, da so v Jugoslaviji že pred približno sedmimi desetletji razmišljali o podobnih vprašanih skupnostnega bivanja, kot danes. Hkrati pa jo lahko razumemo tudi kot svarilo pred ponovnim zanemarjenjem tako pomembnega (političnega) vprašanja, kot je narodno. Izginjanje komunističnega gibanja iz jugoslovanske politične scene ni nikakršno jamstvo, da ne bi kdo v »narodnem imenu« spet storil kaj podobnega.

Milan Zver